

Programma van maatregelen: Mortsel – Heirbaan 60

Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. Het beschrijft de aard van deze maatregelen en de uitvoeringswijze van de eventuele maatregelen.

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2017A97) uit te voeren, omdat het onderzoeksgebied momenteel nog grotendeels bebouwd is. Het slopen van de bebouwing maakt deel uit van de vergunningsaanvraag waarvoor de archeologienota opgesteld werd. Het reeds uitgevoerde vooronderzoek laat echter nog vragen open, waardoor bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het puntje Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Het bureauonderzoek geeft aan dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent. Het is nabij het kasteel Cantecroy gelegen. Verder zijn in de omgeving vondsten aangetroffen uit de ijzertijd, de Romeinse tijd en de middeleeuwen, waardoor sporen uit deze periodes mogelijk aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied. Gezien het hoge archeologische potentieel van het terrein is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig, in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

Naam en adres initiatiefnemer: Stad Mortsel, Stadsplein 1, 2640 Mortsel

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Mortsel, Mortsel, Heirbaan, Heirbaan

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 156498, 207643
- 156543, 207674
- 156584, 207587
- 156547, 207562

Kadastrale percelen: Mortsel, Afdeling 2, sectie B, nummers 128p5, 128r5

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie 2.3.2 in het verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie 2.4.4 in het verslag van resultaten.

Figuur 2: Afbakening onderzoekszone voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem voorgesteld is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied onder de aanwezige verharding en op welke diepte, om een inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Verder dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Kunnen de gegevens uit het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek bevestigen, verfijnen of bij te sturen op vlak van opbouw van de ondergrond, aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem, verwachte periodes en aard van de site bijvoorbeeld?

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar ligt/lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn archeologische sporen te relateren aan het kasteel Cantecroy dat zich ten zuiden van het onderzoeksgebied bevindt?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?

- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Gezien de aanwezige bebouwing op het terrein wordt verwacht dat het bovenste deel van de oorspronkelijke bodemopbouw verstoord of verdwenen is. Daarom is een landschappelijk booronderzoek weinig zinvol. Het maakt ook dat een veldkartering op het terrein niet mogelijk is. Geofysisch onderzoek is wel mogelijk, maar niet de meest aangewezen onderzoeksmethode. Het laat namelijk niet toe de gedetecteerde sporen te dateren. Het is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren.

Een proefsleuvenonderzoek is de meest geschikte onderzoeksmethode omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt en de onderzoeksmethode voldoende ruimtelijk inzicht biedt om aanwezige sporen vast te stellen en te interpreteren om hun kennispotentieel in te schatten.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 4655 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2).

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

De geplande bodemingrepen hebben een verschillende verstoringdiepte. Daarom dient het bodemarchief onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

Om het onderzoek grondig uit te kunnen voeren is het nodig dat de aanwezige bebouwing en verharding gesloopt worden. De vloerplaat mag voor aanvang van het proefsleuvenonderzoek verwijderd worden. Dit dient voorzichtig te gebeuren, zonder bijkomende schade te berokkenen aan het onderliggende bodemarchief.

Proefsleuven

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Er is sprake van een site zonder complexe verticale stratigrafie. Door middel van proefsleuven en kijkvensters wordt 12,5% van het terrein onderzocht, aan de hand van proefsleuven van 2 m breed, die op maximaal 15 m van elkaar liggen (van middelpunt tot middelpunt). Door

middel van proefsleuven dient minimaal 10% van het onderzoeksgebied onderzocht te worden. Kijkvensters worden aangelegd over een oppervlakte van 2,5% van het onderzoeksgebied. De inplanting van kijkvensters wordt bepaald tijdens het veldwerk, in functie van nader onderzoek van aangetroffen archeologische sporen. De kijkvensters en/of dwarsleuven moeten voldoende groot zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. De sleuven worden haaks georiënteerd op het ten zuiden gelegen kasteel Cantecroy.

Figuur 3: Inplanting van de proefsleuven (blauw)

Indien buiten antropogene of natuurlijke sporen onverwacht lithische vondsten of andere vondsten uit de steentijd worden aangetroffen binnen de sleuven of de kijkvensters, worden deze vondsten driedimensionaal ingemeten. Nog tijdens het veldwerk wordt het materiaal aan een deskundige voorgelegd voor onderzoek, zodat een verdere terreinwaardering kan uitgevoerd worden. Indien nodig worden bijkomende referentieprofielen aangelegd en geregistreerd. Indien kleine lithische vondsten (kleiner dan 1 cm) worden aangetroffen in sporen, wordt het spoor in bulk ingezameld en naderhand uitgezeefd op maaswijdte van maximum 2 mm.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Op dit moment zijn geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.